

Утисак је да су нове мере државе, које предвиђају исплату 60 одсто минималца предузетницима и предузећима, последице неуспеха Владе да у претходна три месеца јасно издвоји део привреде ком је помоћ потребна, па се уместо тога средства поново дају практично свима, каже у разговору за Нова.рс Павле Петровић, председник Фискалног савета.



На то, како наводи, указује и чињеница да су државни званичници у свега неколико дана направили потпуни заокрет од изјава да ће мере у другом кругу бити снајперски прецизне и ефикасне, што Фискални савет начелно подржава, ка реализацији једног сасвим другачијег и мање рационалног приступа.

“И сада је питање шта ће бити када истекне и овај пакет помоћи и да ли ће се до тада све најављене анализе завршити или ћемо опет ићи на огромно задуживање. Велика

задуживања државе као ово сада су изузетно економски ризична, јер је држава већ дошла на границу презадужености”, каже Павле Петровић.

Председник је управо најавио два месеца исплате 60 одсто минималца предузетницима и предузећима. Такође, бар још месец дана одложеног плаћања пореза и доприноса... Има ли новца за ове мере, јесу ли оправдане?

Најављено продужавање исплате 60 одсто минималца и одлагање плаћања пореза и доприноса сигурно ће помоћи једном делу привреде, али такође је и прескупо за Србију и добрим делом нерационално. Коштаће буџет 600 милиона евра, па ће држава морати управо толико да се задужи, наравно с каматом, јер новца у буџету одавно нема. Основна примедба на ове мере јесте то што се порески обвезници задужују да би дали новац не само тамо где је потребно, већ и тамо где није – оним предузећима која тренутно немају велике проблеме у пословању.

Према речима председника дуг Србије од око 60 одсто БДП-а много је нижи од француског, где је достигао 113 одсто, док је у Грчкој преко 200 одсто БДП-а?

Баш супротно, ово су можда и најбољи примери зашто је јавни дуг Србије превисок. Разлика између задуживања Србије и Француске је то што Србија на свој јавни дуг плаћа скоро три пута већу каматну стопу. Зато Француска са јавним дугом од 113 одсто БДП-а одваја за камате око 1,5 одсто свог БДП-а, а Србија са упола мањим дугом плаћа за камате више, односно преко два одсто БДП-а.

Другим речима, дуг од 60 одсто БДП-а кошта Србију исто колико би Француску коштао јавни дуг од 160 одсто БДП-а, а Француска тренутно није ни близу толиког задужења. Када српска економија буде као француска онда ће и код нас бити могуће веће задуживање државе, али то још увек није случај. Грчка је с друге стране вероватно најбољи пример шта се деси ако се јавни дуг не стави под контролу, а то је огроман дугогодишњи пад животног стандарда становника.

Колики је утицај ковид кризе на економију Србије? Шта нас очекује на јесен – и привреду и грађане?

Очекује нас свакако рецесија, тј. пад привредне активности уз умерени губитак запослености и пад зарада у погођеним делатностима. У овој кризи доћи ће до великих разлика у пословању појединачних делова привреде. Највећи део привреде, тј. већина индустрије, саобраћај, туризам, угоститељство, различите услуге и др. имаће релативно дубок пад.

Међутим, неки сектори, попут пољопривреде, прехранбене индустрије, телекомуникација не би требало да уопште имају пад, или ће тај пад ако се деси бити минималан. Поједини делови привреде највероватније ће у 2020. имати и солидан раст – попут фармацеутске индустрије и производње кућне хемије. Пошто је Србија међу сиромашнијим европским земљама с већим учешћем у привреди егзистенцијалних делатности које неће имати пад (пољопривреда и прехранбена индустрија) и немамо излаз на море, пад БДП-а ће бити осетно мањи него у већини других европских земаља.

У укупном збиру за сада очекујемо да би пад БДП-а у 2020. могао да износи три одсто уз смањење броја запослених за 30.000 до 50.000. За разлику од кризе из 2009. курс динара и инфлација остаће стабилни. Дакле, јесен ће бити болна за део становника који ће остати без посла или имати умањење примања, али ће се најшира стабилност сачувати и држава би могла добро усмереном социјалном политиком и подршком угроженим секторима привреде доста да помогне.

Важно је, међутим, питање и шта ће бити од наредне године, односно којом брзином ћемо се опорављати и ту смо такође у последњем извештају дали конкретне препоруке Влади.

Колико је буџетског новца утрошено за помоћ привреди и грађанима у оквиру првог пакета мера? Колико је спровођење тих мера, због неопходног додатног задуживања, подигло јавни дуг Србије? А дефицит буџета?

У оквиру првог пакета мера потрошено је око 2,5 милијарди евра. То јесу огромна средства, али је ипак нешто мање од оног што је било планирано будући да око 30 одсто предузећа није искористило могућност одлагања плаћања пореза и доприноса на зараде. Ми смо на основу тога очекивали да ће Влада прихватити ове, условно речено, уштеде и направити много селективнији, ефикаснији и мањи други пакет помоћи. Јер,

ако 30 одсто предузећа није искористило погодност да одложи плаћање доприноса и пореза на зараде, онда стварни део привреде којој помоћ не треба може бити само још већи.

Уместо тога Влада је продужила практично идентичан пакет. Овакво расипање сада може бити веома опасно јер видимо да се здравствена криза продужава, а са тим расту и неизвесности и нови потенцијални трошкови до краја године. Наравно, све предвиђене мере се финансирају из дефицита и директно повећавају јавни дуг, тако да је извесно да ће због спроведених мера и оних које се планирају јавни дуг у 2020. да порасте за преко три милијарде евра, односно премашиће 60 одсто БДП-а, а раст дефицита и дуга би могао да буде још већи уколико се криза релативно брзо не заврши.

У старту сте указивали да је подела 100 евра свим пунолетним грађанима – погрешна. Да ли је тај новац могао другачије да буде утрошен?

Да, то је мера коју смо од самог почетка оштро критиковали. Наша аргументација је ишла у неколико праваца и сви су показивали нелогичност овакве мере.

Пре свега, највећи део средстава није усмерен материјално угроженим грађанима којима је помоћ најпотребнија, а потрошена средства су огромна. Преко 600 милиона евра колико је ова мера коштала могло је да покрије годишње исплате за најмање 500.000 људи који примају неку врсту социјалне помоћи или годину дана накнада за незапосленост за преко 200.000 људи.

Дакле, с овим средствима могле су да се направе чуда у социјалној политици. Да не помињем да су годишње инвестиције државе у здравство у претходне три године биле 100-150 милиона евра. Значи Влада је током здравствене кризе једнократно дала пет пута више средстава за економски и социјално промашену меру од просечних годишњих инвестиција у здравство. Највећа иронија је свакако то што држава та средства није ни имала, па су сви порески обвезници прво морали да се задуже за тих 100 евра, наравно са каматом, како би им држава иста та средства “поклонила”

Председник Србије недавно је најавио да неће бити смањивања плата у јавном сектору и да је могуће, чак, њихово повећање са почетком привредног раста.

Фискални савет, пак, саветује замрзавање плата?

Запослени у јавном сектору су за сада економски добро заштићени, будући да се њихова радна места и зараде још увек не доводе у питање, што не важи за запослене у приватном сектору. На то треба додати и чињеницу да су неоправдано велика повећања зарада запослених у јавном сектору из претходних година осетно увећала неуједначеност у примањима између запослених у јавном и приватном сектору, а ова разлика ће се услед кризе додатно повећати (већ у априлу је достигла 25 одсто у корист запослених у јавном сектору).

Ми смо оценили да за сада није неопходно смањивање зарада у јавном сектору, али да би било каква одлука о њиховом повећању у 2021. била фискално и економски неодговорна. У условима велике непознанице у погледу трајања епидемије и неизвесних макроекономских и фискалних кретања, сматрамо да је оправдано да јавни сектор подели макар део терета кризе са приватним сектором. Тим пре што га приватни сектор финансира.

Да ли би замрзавање било добра мера само за плате на буџету или и у јавним предузећима?

Замрзавање зарада у 2021. морало би да важи не само за запослене који плате добијају непосредно из буџета, већ и за све оне који раде у јавним предузећима (републичким и локалним). Искуство из не тако давне прошлости нас учи да јавна предузећа не реагују одмах да ублаже ударац кризе, већ одлажу решавање проблема па држави испостављају рачун свог лошег пословања са неколико година закашњења, што би овог пута требало избећи брзим прилагођавањем у предузећима већ сада – замрзавањем зарада.

Непримерено би, рецимо, било да запослени у ЕПС-у, предузећу које годинама неуспешно послује, добију ново повећање зарада, пошто њихова просечна нето примања већ сада достижу 100.000 динара и самим тим су 80% већа од просека у приватном сектору.

Шта ће бити са пензијама? Хоће ли бити простора за њихово усклађивање по

швајцарском моделу у наредном периоду?

За разлику од плата у јавном сектору, умерено повећање пензија од 2,5 до три одсто могло би да се спроведе и у 2021. години. Простор за такво повећање пензија постоји зато што је њихов раст у 2020. од 5,4 одсто био дефинисан на основу објективне “швајцарске” формуле, а не ад хоц одлуком Владе (што је био случај са платама).

Сада је најважније управо то да се пензије заштите од политичких утицаја – што значи и даље повећавају на основу објективних параметара, као и у другим европским земљама, а не на основу дискреционих одлука Владе што се код нас радило до 2019. године. Тако би раст пензија био сигуран и предвидив и не би зависио од политичких циклуса или приоритета Владе. Тачно је да постоји мањи проблем са “швајцарском” формулом када долази до наглог убрзања или смањења привредне активности као сада. Међутим, то се може лако премостити мањом модификацијом формуле што је Фискални савет иницијално и предлагао прошле године.

Дакле, требало би наставити са исплатом пензија у складу са “швајцарском” формулом уз њену мању модификацију која би омогућила нешто бржи раст пензија у условима високог привредног раста и нешто спорији у доба кризе.

Како коментаришете изјаву Александра Вучића, који је рекао да је слушао савете Фискалног савета, држава никоме не би ништа дала?

У овој кризи Фискални савет је још у марту тражио од Владе да помогне привреди брзим али и промишљеним мерама. А у дужем хоризонту истина је да се од уравнотежења буџета у 2017. Фискални савет залагао за потпуно идентичну укупну буџетску потрошњу као Влада.

Разлика између онога што смо ми препоручивали и онога што је Влада спроводила била је, међутим, у структури те потрошње. На пример, приликом припреме буџета за 2020. рекли смо да је економски оправдано да плате у јавном сектору порасту у складу са очекиваним растом економије, што је у том тренутку значило раст плата од 5-6 одсто, али и да дође до већег смањења пореза приватном сектору.

Влада је, међутим, потпуно идентична средства искористила да плате својим запосленим повећа за скоро 10 одсто, а да смањење пореза привреди буде симболично. Узгред, то прекомерно повећање плата сад је један од важнијих извора буџетске неравнотеже, а привреда би са мањим порезима лакше поднела кризу.

Слично томе, годинама смо препоручивали Влади да повећа инвестиције у здравство, просвету, комуналну инфраструктуру и заштиту животне средине, јер Србија ту не инвестира ни изблиза довољно. Влада је уместо тога, опет у приближно истим укупним оквирима, приоритет дала војсци и полицији.

Годинама указујемо и на то да су плате здравствених радника ниске, а плате у неким другим секторима државе превелике и да је због тога потребна реформа платних разреда. Подсећам и да се Фискални савет крајем 2017. залагао за укидање привременог умањења пензија, што је Влада са кашњењем усвојила крајем 2018. године. Управо ово су главне разлике које смо имали у односу на Владу у претходним годинама и оне се не огледају у величини “давања” државе већ њиховом усмеравању. А да ли је то што смо говорили претходних година било на месту може свако да процени.

(Нова.рс)